

Chapter 7 - Orf Keje | LET'S FIND SOMETHING TO EAT!

OBJECTIVES:

In this chapter you will learn:

- How to express hunger and thirst
- About food in the market
- About daily meals
- How to order food in a restaurant

Àwọ̀n ọ̀rọ̀ (Vocabulary)

Nouns	
adìẹ	<i>chicken</i>
alákòwé	<i>educated person</i>
alàránán	<i>a type of fish</i>
àlejò	<i>visitor, guest</i>
àgbàdo	<i>corn</i>
agbálùmọ	<i>wild cherry</i>
àkàrà	<i>food made from black eye peas/beans</i>
àlùbòsà	<i>onion</i>
àrọ	<i>drum (fish)</i>
àşáró	<i>food made from yam</i>
ata	<i>pepper</i>
awó	<i>guinea fowl</i>
bọ̀ọ̀lì	<i>roasted plantain</i>
bọ̀tà	<i>butter</i>
búrédì	<i>bread</i>
dòdò	<i>fried plantain</i>
ègbo	<i>food made from corn</i>
èlùbọ	<i>flour made from yam</i>
èpìyà	<i>tilapia (fish)</i>
èso	<i>fruit</i>
ewédú	<i>a type of leafy green</i>
ẹ̀fọ	<i>leafy green</i>
ẹ̀ja	<i>fish</i>
ẹ̀ran	<i>meat/beef</i>
ẹ̀gúsí	<i>melon seed</i>
ẹ̀bà	<i>food made from cassava</i>
ẹ̀dọ	<i>liver</i>
ẹ̀kọ	<i>a food made from corn</i>
ẹ̀lédè	<i>pork(pig)</i>
ẹ̀lẹ̀ran	<i>meat seller</i>
ẹ̀mu	<i>palm wine</i>

ẹ̀pà	<i>peanut</i>
ẹ̀wà	<i>beans</i>
ẹ̀yin	<i>egg</i>
fàájì	<i>fun</i>
fántà	<i>fanta</i>
fùfú	<i>food made from cassava</i>
gààrí	<i>grains made from cassava</i>
gbẹ̀gìrì	<i>bean stew</i>
gúgúró	<i>popcorn</i>
hámúbògà	<i>hamburger</i>
ìbẹ̀pẹ̀	<i>papaya</i>
ìgbákọ	<i>scoop</i>
ìgbín	<i>snail</i>
ìkọ̀kọ̀rẹ̀	<i>wateryam porridge</i>
ilá	<i>okra/okro</i>
ìnáwó	<i>ceremony</i>
ìpékeré	<i>plantain chips</i>
ìsọ̀mọ̀lórúkọ	<i>naming ceremony</i>
ìgbéyáwó	<i>marriage ceremony</i>
ìrẹ̀sì/ráìsì	<i>rice</i>
irú	<i>locust bean</i>
ìsò	<i>stall/booth</i>
iṣu	<i>yam</i>
iyán	<i>pounded yam/ food made from yam</i>
kókà oòtù	<i>Quaker Oats</i>
kídìnrín	<i>kidney</i>
kóòkì	<i>Coca-Cola</i>
kọ́fí	<i>coffee</i>
màálù	<i>cow meat (cow)</i>
màkàróni	<i>macaroni</i>
máńgòrò	<i>mango</i>
mílîkì	<i>milk</i>
mínírà	<i>mineral/soft drinks</i>
mọ́ínmọ́ín	<i>food made from black eye peas/beans</i>
ọ̀bẹ̀	<i>stew</i>

òbòkún	<i>a type of fish</i>
ògì	<i>food made from corn</i>
ògúfe	<i>goat meat</i>
òkèèrè	<i>foreign</i>
òkèlè	<i>morsel</i>
ọ̀jọ̀-ìbì	<i>birthday</i>
omi	<i>water</i>
oníbaàrà	<i>customer/buyer</i>
ọ̀pẹ̀ ọ̀yìn bó	<i>pineapple</i>
oríṣíríṣi	<i>different</i>
òróró	<i>vegetable oil</i>
ọ̀sàn	<i>orange</i>
oúnjẹ	<i>food</i>
panla	<i>stockfish</i>
pàtàkì	<i>important</i>
pẹ̀pẹ̀sì	<i>Pepsi</i>
pọ̀fupọ̀fù	<i>puff-puff (fried snack made with flour)</i>
rára	<i>no</i>
tàtàsé/ tàtàsé	<i>red pepper</i>
tî	<i>tea</i>
sandîní	<i>sardine</i>
séfúnọ̀pù	<i>7 UP</i>
síràlì	<i>Corn Flakes, Rice Krispies, etc</i>
ṣàkì	<i>tripe</i>
ṣáwá	<i>a type of smoked fish</i>
ṣîsì	<i>cheese</i>
ṣinṣîní	<i>chinchin (fried snack made with flour)</i>
ṣúgà	<i>sugar</i>
tòlótóló	<i>turkey</i>
tòmáàtì	<i>tomato</i>

Noun Phrases

àmàlà iṣu	<i>food made from yam</i>
àmàlàà / ọ̀kàà lááfún	<i>food made from cassava</i>
ara ẹ̀ran	<i>meat parts</i>

àwọn aláṣọ	<i>fabric sellers</i>
dokitọ pẹ̀pẹ̀	<i>Dr. Pepper</i>
epo pupa	<i>palm oil</i>
ẹja gbígbẹ	<i>dried/smoked fish</i>
ẹja tútú	<i>fresh fish</i>
ẹran ìgbẹ	<i>bush meat</i>
ẹsẹ ẹran	<i>cow leg</i>
ilé-ìtajà oúnjẹ	<i>restaurant</i>
jìlọ̀fù ráìsì	<i>jollof rice</i>
mà má olóúnjẹ	<i>food seller</i>
ògèdè àgbagbà	<i>plantain</i>
ògèdè wẹwẹ	<i>banana</i>
ohun-èlò oúnjẹ	<i>food ingredients</i>
oúnjẹ olókèlè	<i>solid food (rolled into morsels)</i>
ọ̀dún ìbílẹ̀	<i>traditional festival</i>
ọ̀dún egúngún	<i>the masquerading festival</i>
òbẹ ilá	<i>okra stew</i>
òbẹ ẹgúsí	<i>melon stew</i>
ọ̀kà gidí/ àmàlà	<i>food made from yam</i>
ònà méjì	<i>two ways</i>
òpẹ̀ ọ̀yìn bó	<i>pineapple</i>
púpọ̀ nínú	<i>a lot of</i>
rára kògbà	<i>no deal</i>

Verbs

fẹ̀ràn	<i>love/ like</i>
fẹ̀	<i>want/ need</i>
fún	<i>to give</i>
gbàgbọ̀	<i>to believe</i>
ná	<i>shop/bargain/haggle</i>

Verb Phrases

dá lórí	<i>is about</i>
fún mi	<i>give me</i>
kò gbọ̀dọ̀	<i>must not</i>

lọ pọ̀ jù	<i>found the most</i>
pín sí	<i>categorized into</i>
rìn kojá	<i>walk past</i>
tún lẹ̀ rí	<i>can also find/see</i>

Adjectives

èyí	<i>this</i>
nìyẹn	<i>that</i>
ṣoṣo	<i>only</i>
dára	<i>good</i>

Adjective Phrase

ju òmíràn lọ	<i>than another one</i>
--------------	-------------------------

Prepositional phrases

níbẹ̀	<i>there</i>
-------	--------------

Adverb

lẹ̀kẹ̀kọ̀dọkan	<i>once in a while</i>
----------------	------------------------

Interrogative

ṣé ó gbà...?	<i>can I pay...?</i>
--------------	----------------------

Other Expressions

bí ó ti lẹ̀ jẹ̀ pé	<i>in spite of the fact that</i>
lọ̀nà mìíràn/ nígbà mìíràn	<i>in another vein/ in another light/ in other ways</i>
ki a má gbàgbé pé	<i>don't let us forget that</i>
óúnjẹ̀ tí kì í ṣe olókèlè	<i>food (not rolled into morsels)</i>

Lesson 1 - Èkọ Kìíní: Verbs 'fẹ, fẹràn

The verb 'fẹ' means 'to want' while 'fẹràn' means 'to like or to love'.

Mo fẹ óúnjẹ	→	<i>I want food.</i>
Mo fẹ owó	→	<i>I want, or need money.</i>
Mo fẹ aṣọ	→	<i>I want clothes.</i>
Mo fẹ jẹun	→	<i>I want to eat</i>
Mo fẹ sùn	→	<i>I want to sleep</i>
Mo fẹràn óúnjẹ	→	<i>I like food.</i>
Mo fẹràn owó	→	<i>I like, or love money.</i>
Mo fẹràn aṣọ	→	<i>I like clothes.</i>

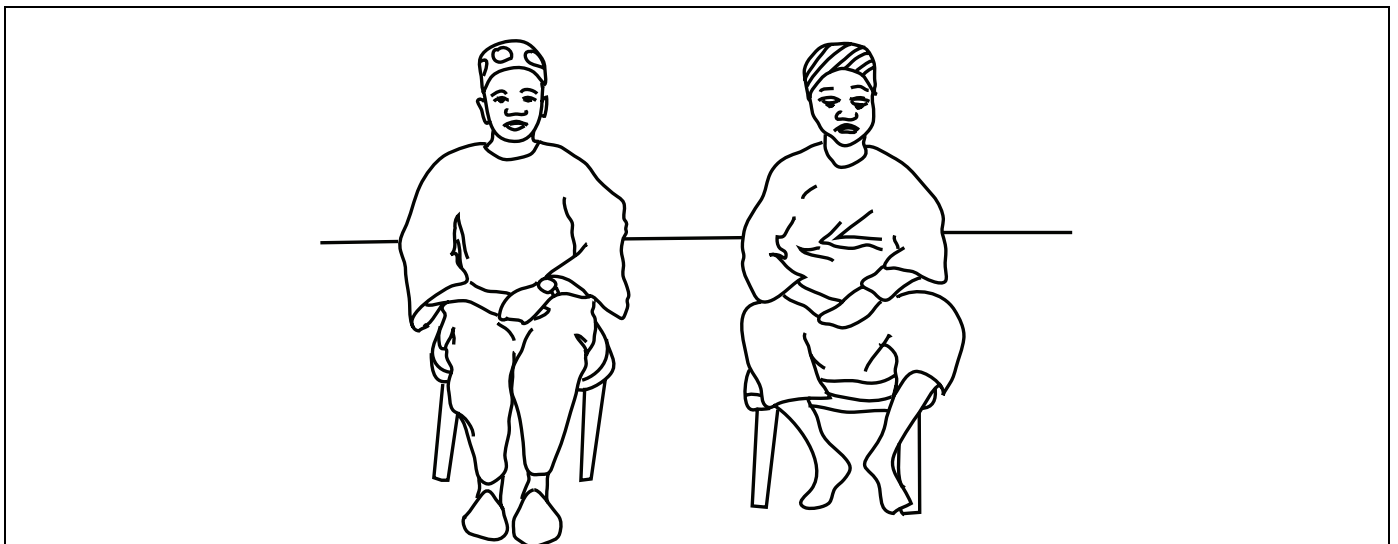
One cannot say *Mo fẹràn jẹun* or *Mo fẹràn sùn*
One would rather say:

Mo fẹràn láti jẹun	→	<i>I like to eat .</i>
Mo fẹràn láti sùn	→	<i>I like to sleep.</i>

Ìsọrọ̀ngbẹ̀sì (Dialogue)

Ọ̀rẹ̀ ní Túndé àti Wálé. Wálé lọ kí Túndé ní ilée wọn.
Túndé and Wálé are friends. Wálé visits Túndé at home.

Túndé: Wálé, báwo ni ǹkan?

Wálé: Dáadáa ni.

Túndé: Àwọ̀n ẹ̀bì rẹ̀ ńkọ́?

Wálé: Dáadáa ni gbogbo wọ̀n wà o. Màmáà mi ní kí n máa kí ẹ.

Túndé: Wọ̀n mà sẹ́ o, wọ̀n kú àìgbàgbé mi.

Wálé: Àwọ̀n ọ̀bì rẹ̀ náà ńkọ́?

Túndé: Wọ̀n ti jade láti àárọ̀, kò sì yẹ́ kí wọ̀n pẹ́ dé mọ́.

Wálé: Ó yẹ́ kí n dúró dè wọ̀n, nítorí pé ó pẹ́ tí mo ti rí wọ̀n.

Túndé: Kí ni kí n fi sẹ́ ẹ́ lálẹ̀jò bá yíí?

Wálé: Èmi! Àlejò? Gbogbo ohun tí o bá ní nílẹ̀ pátá ni kí o gbé wá, mà á jẹ́ wọ̀n. Àmọ́, má gbé ọ̀gì wá o.

Túndé: Kí ló dé?

Wálé: N kì í mu ọ̀gì. N kò fẹ́ràn ọ̀gì rará.

Túndé: Kò burú o, ìrẹ̀sì àti ẹ̀wà ni mo fẹ́ fún ẹ́ jẹ́ o.

Wálé: Ìrẹ̀sì kẹ́! Sẹ́ kò sí iyán tàbí ẹ̀bà ní?

Túndé: Wálé! O ti fẹ́ràn ọ̀kèlè jù. Ọ̀mọ́ ọ̀kà!

Wálé: Sẹ́ ìwọ́ ti gbàgbé ọ̀rọ̀ àwọ̀n Yorùbá tí wọ̀n sọ pé:
“Iyán l’óúnjẹ, ọ̀kà l’òògùn, Àìrí rará là á j’ẹ̀kọ, K’ẹ̀nu má dilẹ̀ ni ti gúgúrú.”

Túndé: Ó dára, mà á fún ẹ́ lẹ̀bà.

Wálé: Hẹ̀n-ẹ̀n-ẹ̀n! O sẹ́ jàre ọ̀rẹ́.

Iṣẹ́ Ṣíṣe 1

Dáhùn àwọn ìbèèrè wọnyí.

Answer the following questions.

	True Bẹ̀ẹ̀ ni	False Bẹ̀ẹ̀ kọ
1. Àwọn òbí Túndé wà nílẹ̀ ní ojú tí Wálé lọ kí Túndé.	☐	☐
2. Wálé ni ó kọkọ́ kí Túndé.	☐	☐
3. Kò pẹ́ tí Wálé rí àwọn òbí Túndé.	☐	☐
4. Túndé kò mọ́ Wálé rí tẹ̀lẹ̀.	☐	☐
5. Àti alẹ́ ni àwọn òbí Túndé ti jáde.	☐	☐
6. Gbogbo óúnjẹ́ tí Túndé ní ló gbé fún Wálé.	☐	☐
7. Wálé fẹ̀ràn ògì púpọ̀.	☐	☐
8. Ìrẹ̀sì àti èwà ni Túndé fún Wálé jẹ́.	☐	☐
9. Wálé kò fẹ̀ràn iyán.	☐	☐
10. Àwọn òbí Wálé mọ́ Túndé.	☐	☐

Iṣẹ́ Ṣíṣe 2

Lo 'mo fẹ̀ràn' láti sọ nìkan mǎrúnún tí o fẹ̀ràn àti ìdí tí o fi fẹ̀ràn wọn.

Use 'mo fẹ̀ràn' to talk about five things you like, and state why you like them.

Bí àpẹ̀rẹ̀:

Mo fẹ̀ràn owó nítorí pé mo lè fi ra ohun tí ó bá wù mi.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Iṣẹ́ Ẹ́ṣe 3

Lo 'n kò fẹ̀ràn' láti sọ nṣẹ́kán mǎrúnún tí o kò fẹ̀ràn àti ìdí tí o kò fi fẹ̀ràn wọ́n.

Use 'n kò fẹ̀ràn' to talk about five things you do not like, and state why you do not like them.

Bí àpẹ̀ẹ́:

N kò fẹ̀ràn àìsàn nítorí pé kì í jẹ́ kí n ẹ́ ohun tí mo bá fẹ́ ẹ́.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Lesson 2 - Èkọ Kejì: Àwọn òúnjẹ òòjọ́ (Daily meals)

Àwọn Yorùbá fẹ̀ràn òúnjẹ wọ̀nyí:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Mọ́ínmọ́ín àti ògì 2. Àkàrà àti ògì 3. Iṣu àti ẹyin 4. Ẹwà àti búrédì 5. Dòdò àti ẹyin 6. Búrédì àti sandíńńì 7. Búrédì àti ẹyin 8. Iṣu àti ọ̀bẹ̀ ata 9. Búrédì àti bọ̀tà 10. Síńfàlì (Corn Flakes, Rice Krispies) 11. Kókà Oòtù (Quaker Oats) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ẹ̀bà tàbí iyán tàbí àmàlà pẹ̀lú ọ̀bẹ̀ ẹ̀gúsí tàbí ilá, tàbí ẹ̀fọ́, tàbí ewédú, tàbí ẹ̀fọ́ ẹ̀lẹ̀gùúsí 2. Ìrẹ̀sì àti dòdò 3. Ìrẹ̀sì àti mọ́ínmọ́ín 4. Ìrẹ̀sì àti ẹ̀wà 5. Ìrẹ̀sì jòlọ́fù àti adìẹ/ẹ̀ran/ẹ̀ja 6. Dòdò àti ẹyin 7. Dòdò àti ẹ̀wà 8. Dòdò àti mọ́ínmọ́ín
---	--

Oúnjẹ	Ọ̀bẹ̀	È̀lò ọ̀bẹ̀	Èso	Ìpápánu
olókèlè: ẹ̀bà, iyán, àmàlà, fùfù, ẹ̀bà, semolina	ọ̀bẹ̀ ẹ̀gúsí, ilá, ẹ̀fọ́, ewédú, ẹ̀fọ́ ẹ̀lẹ̀gùúsí	tàtàsé, atarodo, tòmáàti, àlùbòsà epo pupa, irú, òroro	ọ̀pẹ̀ òyìnbó, ọ̀gèdè wẹ̀wẹ̀, ìbẹ̀pẹ̀, gúrọ̀fà, ọ̀sàn, àgbọ̀n, máhngòrò	síninşin, pọ̀fupọ̀fù, ìpékeré, kókoró, ẹ̀pà, gúrúrú, bọ̀òlì
aláìlókèlè: Ìrẹ̀sì funfun, Ìrẹ̀sì jòlọ́fù, ẹ̀wà, dodo, mọ́ínmọ́ín, ẹyin, ògì, àkàrà, búrédì, sandíńńì, iṣu,	adìẹ, ẹ̀ran, ẹ̀ja	ẹ̀fọ́: tètẹ̀, şokọ̀, ewúro, gbúre		

Síse oúnjẹ ní ilẹ̀ Yorùbá

Ríro iyán (Recipe for iyán)

1. Gbé ìkòkò sórí iná
2. Da omi sínú ìkòkò
3. Jẹ ki omi hó
4. Da iyán sínú omi híhó
5. Ro iyán nínú omi híhó fún ìṣẹ́jú márùnún sí mẹwàá
6. Bí ó bá ẹ fẹ ẹ sí (ní líle tàbí ní rírò)
7. Tí ó bá le jù, fi omi díẹ sí
8. Tí ó bá rọ jù, fi iyán díẹ sí
9. Dé e fún bíí ìṣẹ́jú márùnún, tún rò ó. Ó ti jinná nìyẹn!
10. Jẹ iyánàn rẹ pẹ̀lú ọ̀bẹ̀ ilá tàbí ọ̀bẹ̀ ẹ̀fọ̀ tàbí ọ̀bẹ̀ ẹ̀fọ̀ ẹ̀lẹ́gùúsí.

- Èkú ìjẹun o! (Bon appetit!)

Èlò ọ̀bẹ̀ ẹ̀lẹ́gùúsí (ingredients for ẹ̀gùúsí stew)

- ẹ̀gùúsí
- ata
- omi
- ẹ̀fọ̀
- epo pupa
- ẹran
- omi ẹran
- iyọ̀
- àlùbòsà

Síse ọ̀bẹ̀ ẹ̀lẹ́gùúsí (Recipe for ẹ̀gùúsí stew)

1. Lọ ẹ̀gùúsí pẹ̀lú omi
2. Ge àlùbòsà si wẹwẹ
3. Da àlùbòsà sínú ẹ̀gùúsí
4. Gbé ìkòkò ọ̀bẹ̀ sórí iná
5. Da epo pupa sínú ìkòkò ọ̀bẹ̀
6. Tí epo pupa bá gbóná díẹ
7. Da àlùbòsà àti ẹ̀gùúsí sínú epo pupa
8. Jẹ ki ó sè díẹ
9. Da ata lílò àti omi ẹran sínú ìkòkò ọ̀bẹ̀
10. Ro gbogbo ẹ̀ pọ̀
11. Lẹ̀yìn ìṣẹ́jú márùnún, da ẹ̀fọ̀ gígé sínú rẹ
12. Fi magí àti iyọ̀ sí i.
13. Lẹ̀yìn ìṣẹ́jú márùnún, ó ti jinná nìyẹn!

- Èkú ìjẹun o! (Bon appetit!)

Verbs 'jẹ, mu' (eat, drink)

Mo fẹ jẹ ìrẹ̀sì.	→	<i>I want to eat rice.</i>
Mo fẹ mu omi.	→	<i>I want to drink water.</i>
Mo lè jẹ ìrẹ̀sì.	→	<i>I can eat rice.</i>
Mo lè mu omi	→	<i>I can drink water.</i>

Iṣẹ́ Ṣíṣe 1

Parí àwọn ọ̀rọ̀ wọ̀nyí.

Complete the following sentences.

1. Fún òùngbẹ, àwọn ènìyàn lè mu _____
2. Tí ebí bá ń pa mí, mo lè jẹ _____
3. Tí òùngbẹ bá ń gbẹ mí, mo lè mu _____
4. Tí mo bá fẹ jẹ ìpápánu, mo lè jẹ _____
5. Tí mo bá fẹ jẹ èso, mo lè jẹ _____

Iṣẹ Ṣíṣe 2

Lo ọ̀rọ̀-ìṣe tó dárá láti ṣàlàyé bí a ṣe le se àwọn ọ̀nṣe wọ̀nyí.

Use the correct verb to describe how to prepare these foods.

Bí àpẹẹrẹ:

se iṣu

1. _____ iyán
2. _____ ẹyin
3. _____ ìrẹ̀sì jòlọ́fù
4. _____ àmàlà
5. _____ dọ̀dọ̀
6. _____ ẹ̀wà
7. _____ àṣáró
8. _____ ẹ̀bà
9. _____ àkàrà
10. _____ ọ̀gì

Iṣẹ Ṣíṣe 3

Lo ọ̀rọ̀-ìṣe tó dárá láti ṣàlàyé àwọn ọ̀nṣe àti nṣkan mímu wọ̀nyí.

Use the correct verb to describe eating or drinking of the following.

Bí àpẹẹrẹ:

mu omi

1. _____ ẹ̀bà
2. _____ ẹ̀mu
3. _____ kóòkì
4. _____ àmàlà
5. _____ ọ̀gì

Iṣẹ́ Ṣíṣe 4

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí ní èkúnréré.

Answer the following questions in complete sentences.

1. Kí ni àwọn óúnjẹ àárò méréin tí àwọn Yorùbá lè jẹ?

2. Kí ni àwọn óúnjẹ ọsán márùnún tí àwọn Yorùbá lè jẹ?

3. Dárúkọ àwọn nṣkan méréin tí ìwọ máa n jẹ ní àárò?

4. Dárúkọ àwọn óúnjẹ mэта tí àwọn Yorùbá lè jẹ ní alẹ?

5. Kí ni àwọn eso mэта tí ìwọ fẹràn láti jẹ?

6. Kí ni àwọn ọmọdé fẹràn láti jẹ ní ilúù rẹ?

7. Kí ni àwọn ọmọdé fẹràn láti mu ní ilúù rẹ?

8. Kí ni mà máà rẹ fẹràn láti jẹ ní àárò?

9. Àwọn óúnjẹ wo ni bàbáà rẹ fẹràn láti jẹ?

10. Àwọn eso wo ni mà máà rẹ fẹràn láti jẹ?

11. Kí ni àwọn nṣkan tí ìwọ fẹràn láti mu?

12. Àwọn eso wo ni ìwọ fẹràn láti jẹ?

13. Kí ni àwọn nṣkan tí ìwọ lè jẹ ní ọsán?

14. Kí ni àwọn nṣkan tí bàbáà rẹ fẹràn láti mu?

15. Kí ni àwọn nṣkan tí àwọn ẹbî rẹ lè jẹ ní alẹ?

Iṣẹ Ṣíṣe 5

Fi èyí tó bá yẹ dí àwọn àláfó wònyí

Fill in the spaces below with appropriate pronouns.

Nígbà tí mo délé láti ilé—ìwéè mi, màamáà mi bi mí pé kí ni mo fẹ _____ . Mo dá wọn lóhùn pé iyán ni. Wọn sọ wípe àwọn kò lè _____ iyán ní àsìkò náà torí pé ó ti rẹ àwọn, ṣùgbọ́n tí ó bá jẹ àmàlà ni mo fẹ ni, àwọn ṣìlè _____ ò. Màamáà mi _____ àmàlà fún mi, mo sì _____ ẹ pẹlú ọbẹ ewédú àti ẹran. Mo fẹràn màamáà mi gan-an ni.

Iṣẹ Ṣíṣe 6

Ṣe àlàyé bí wọn ṣe máa ń ṣe óúnjẹ kan nílúù rẹ.

Lesson 3 - Èkọ Kẹta: In the market

Ìsòròngbèsì (Dialogue)

Ìsòròngbèsì láààrin Bùnmi àti Tósìn. (Dialogue between Bùnmi and Tósìn.)

Bùnmi: Kí ni orúkọ ọjà tí wọn ń ná ní àdúgbò tí a rìn kojá yẹn?

Tósìn: Ọjàa Sánńgo ni.

Bùnmi: Şé ọjà kan şoşo tí ó wà ní ìlú Ìbàdàn nìyẹn ní?

Tósìn: Rára o!

Bùnmi: Kí ni orúkọ àwọn ọjà tí ó kù àti àwọn ohun tí a lè rí rà ní ibẹ?

Tósìn: Oríşiríşì ọjà ló wà ní ìlú Ìbàdàn yíí. Nínúu wọn ní a ti rí Ọjàa Sánńgo, Ọjàa Mápó, Ọjà Alẹşinlọyẹ, Ọjàa Dùgbẹ, àti Ọjà Orítamérin. Bí àpẹẹrẹ, a lè rí ohun èlò ẹnú ń jẹ rà ní ọjà Alẹşinlọyẹ bí ó ti lẹ jẹ pé ìsò àwọn álaşo ló pọ̀ jù níbẹ. Àwọn èlò oúnjẹ bíí ata, tò máàtì, epo pupa, irú, òróó, àlùbòsà, ilá, ẹgúsí àti oúnjẹ bíí ìrẹsì, ẹwà, àgbàdo, ẹja, ẹran, gàrí, èlùbọ, àti ẹfọ. A tún lè rí àwọn èso bíí ọsàn, mángòrò, ìbẹpẹ àti bẹẹ bẹẹ lọ ní àwọn ọjà wònyí. Nínú àwọn ọjà tí mo dárúkọ wònyí, a lè sọ wípé Ọjàa Sánńgo, Mápó, àti Alẹşinlọyẹ ni àwọn ọjà tí wọn tóbi jù ní ìlú Ìbàdàn.

Bùnmi: Èyí mà dára o. Wọn yàtò púpọ̀ sí àwọn ọjà tí a máa ń ná ní Ilé-Ifẹ.

Iṣẹ Ẹíṣe 1

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí ní èkúnrẹrẹ.

Answer the following questions in complete sentences.

1. Kí ni orúkọ ọjà tí Bùnmi àti Tósìn rìn kojá?

2. Yàtò sí èlò ounjẹ àti ounjẹ, kí ni nṣkan tí a tún lè ra ni ọjà Alẹṣinlọyẹ?

3. Kí ni orúkọ ìlú tí Bùnmi ti wá?

4. Orúkọ ọjà mèlòó ni Tósìn dárúkọ?

5. Dárúkọ àwọn ọjà tí Tósìn sọ wípé wọn tóbi jù ní ìlú Ìbàdàn?

6. Kí ni àwọn èlò ounjẹ tí a lè rà ní ọjà Alẹṣinlọyẹ?

7. Dárúkọ àwọn ọjà tí ó wà ní ìlúù rẹ.

8. Kí ni àwọn èlò ounjẹ tí a lè rí rà ní àwọn ọjà tí ó wà ní ìlúù rẹ?

9. Kí ni ìdí rẹ tí Bùnmi fi sọ wípé “Èyí mà dára o”?

10. Níbo ni ìlú Ìbàdàn wà?

Iṣẹ Ṣíṣe 2

Mú èyí tó bá tònà nínú àwọn wònyí.

Circle the correct answer.

Dáhùn àwọn ìbéèrè wònyí ní èkúnréré. Dáhùn àwọn ìbéèrè wònyí ní èkúnréré.

1. Kí ni orúkọ ọjà kan tí ó wà ní ìlú Ìbàdàn tí Tósìn dárúkọ?
 - a. Ọjàa Dùgbẹ
 - b. Ọjà Ọba
 - c. Ọjà Ilé-Ifẹ
 - d. Ọjà Orítaméfà

2. Kí ni wọn ní tà ní Ọjà Alẹ̀ṣinlọ́yẹ́?
 - a. asọ
 - b. bàtà
 - c. aago
 - d. àwòrán

3. Ọjà wo ni ó tóbi jù láàárin àwọn ọjà tí wọn wà ní ìlú Ìbàdàn?
 - a. Ọjàa Mápó
 - b. Ọjàa Dùgbẹ
 - c. Ọjà Orítamérin
 - d. Ọjà Ọba

4. Kí ni orúkọ ìlú ti Tósìn ti wá?
 - a. Ilé-Ifẹ
 - b. Ìbàdàn
 - c. Èkó
 - d. Abẹ̀òkúta

5. Orúkọ ọjà mélòó ni Tósìn dárúkọ pe wọn tóbi jù ní ìlú Ìbàdàn?
 - a. Mẹta
 - b. Méjì
 - c. Márùnún
 - d. Mefà

Oúnjẹ ní ilẹ̀ Yorùbá (*Food in Yorùbá land*)

Oúnjẹ olókèlè àti oúnjẹ tí kìí ẹ̀ se olókèlè ni ọ̀nà méjì pàtàkì tí àwọn oúnjẹ Yorùbá pín sí. Àwọn oúnjẹ olókèlè ni ẹ̀bà, iyán, àmàlà ọ̀ṣu, àmàlà láfún àti fùfú. Àwọn oúnjẹ tí kì í ẹ̀ se olókèlè ni ìrẹ̀sì, ẹ̀gbo, ẹ̀wà, àṣàró àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ. Púpọ̀ nínú àwọn oúnjẹ olókèlè ni wọn máa ń fi ẹ̀gẹ̀ ẹ̀. Ẹ̀gẹ̀ ni wọn fi ń ẹ̀ gààrí, àmàlà láfún àti fùfú. Nínúu gààrí lati rí ẹ̀bà. Nínú ọ̀ṣu lati rí àmàlà ọ̀ṣu àti iyán.

Oríṣíríṣi ọ̀bẹ̀ ni àwọn Yorùbá máa ń jẹ. Díẹ̀ nínú àwọn ọ̀bẹ̀ yìí ni ọ̀bẹ̀ ẹ̀fọ̀, ilá, amúnútutù, ẹ̀gúsí, ewédú àti gbẹ̀gìrì. Ọ̀bẹ̀ ilá dára fún oúnjẹ òkèlè bíi ẹ̀bà. Ọ̀bẹ̀ ẹ̀gúsí ni àwọn ènìyàn sáábà máa ń fi jẹ iyán. Ọ̀bẹ̀ ewédú àti gbẹ̀gìrì ni àwọn ènìyàn gbogbo sọ wípé ó dára jù fún àmàlà láfún àti àmàlà ọ̀ṣu. Oríṣíríṣi ọ̀bẹ̀ ẹ̀fọ̀ ni ó wà: ọ̀bẹ̀ ẹ̀fọ̀ ẹ̀kọ̀, tẹ̀tẹ̀, gbúre, ewúro àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ.

Oríṣíríṣi ẹ̀ran ni wọn fi ń se ọ̀bẹ̀. Nínú àwọn ẹ̀ran wònyí ni ẹ̀ran ògúfẹ̀, màálù, ẹ̀lẹ̀dẹ̀ àti ẹ̀ran ìgbẹ̀. Oríṣíríṣi ara ẹ̀ran ni wọn sì ń jẹ. Nínúu wọn ni ẹ̀sàkì, ẹ̀dò àti kídìnrín. Àwọn Yorùbá sì máa ń fi ẹ̀ja se ọ̀bẹ̀ nígbà mìíràn. Nínú àwọn ẹ̀ja wònyí ni ẹ̀ja àrọ̀, ẹ̀pà, ọ̀bòkún, aláranán, panla, ẹ̀sáwá àti ẹ̀ja gbígbẹ̀. Wọn sì tún máa ń fi adìẹ̀, tòlótóló, awó àti ìgbín se ọ̀bẹ̀ pẹ̀lú.

Yorùbá gbàgbọ̀ wípé àwọn ẹ̀yáa Yorùbá kòòkan fẹ̀ràn oúnjẹ kan ju òmíràn lọ. Bí àpẹ̀pẹ̀, àwọn Èkítì fẹ̀ràn iyán. Àwọn Ìbàdàn ni ó ni àmàlà láfún. Àwọn Ìjẹ̀bú fẹ̀ranan gààrí àti ẹ̀bà. Ọ̀wọ̀ ni àwọn Yorùbá fi máa ń sáábà jẹ òkèlè nítorí pé wọn ní ìgbàgbọ̀ pé àtẹ̀lẹ̀wọ̀ ẹ̀ni kì í tan ní jẹ. Ẹ̀gbọ̀n àwọn mìíràn máa ń fi fọ̀kọ̀ jẹun.

Àwọn Yorùbá sì máa ń jẹ ẹ̀so bíi ọ̀sàn (òrombó), ìbẹ̀pẹ̀, ọ̀pẹ̀ ọ̀yìnbo, àgbálùmọ̀ àti ọ̀gẹ̀dẹ̀ wẹ̀wẹ̀. Ìpápánu bíi bọ̀dòlì àti ẹ̀pà wà lára oúnjẹ tí àwọn ènìyàn máa ń jẹ. Bọ̀dòlì ni ọ̀gẹ̀dẹ̀ tí wọn yan. Àwọn ènìyàn tun máa ń jẹ ìpẹ̀keré, gúgúru, ẹ̀pà àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ.

Ní gbogbo ìgbà ni àwọn Yorùbá máa ń mu omi pẹ̀lú oúnjẹ wọn. Ẹ̀gbọ̀n lẹ̀kòòkan, wọn máa ń mu mínrà bíi kóòkì, fáńtà àti pẹ̀pusí. Nígbà mìíràn, wọn tún máa ń mu ẹ̀mu fún fàájì tàbí nígbà ìnawó bíi ìṣílẹ̀, ìsọmọ̀lórúkọ̀, ìgbéyàwó, ọ̀jọ̀ ìbí àti ọ̀dún ìbílẹ̀ bíi ọ̀dún egúngún. Kí a má gbàgbé pé àwọn Yorùbá náà máa ń mu tìl tábí kofí o!

Iṣẹ Ṣíṣe 3

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí ní èkúnrẹrẹ.

Answer the following questions in complete sentences.

1. Ọnà mélòó ni oúnjẹ tí àwọn Yorùbá máa ń jẹ pín sí?

2. Kí ni àwọn oúnjẹ olókèlè?

3. Kí ni àwọn oúnjẹ tí kì í ṣe olókèlè?

4. Irú oúnjẹ wo ni àwọn Ìbàdàn fẹràn?

5. Oúnjẹ wo ni àwọn Èkìtì fẹràn?

6. Dárúkọ ìpápánu méjì tí àwọn Yorùbá máa ń jẹ.

7. Oríṣi ọbẹ mélòó ni a dárúkọ nínú àròkọ yíí?

8. Kí ni a máa ń fi ṣe púpọ nínú àwọn oúnjẹ olókèlè?

9. Ọbẹ wo ni ó dára fún oúnjẹ òlókèlè?

10. Kí ni ìdíí rẹ tí àwọn Yorùbá fi ń fọwọ jẹun?

11. Kí ni ìpápánu tí àwọn ènìyàn máa ń jẹ ní ìlúù rẹ?

12. Kí ni àwọn oúnjẹ tí kì í ṣe olókèlè tí ìwọ máa ń jẹ?

13. Kí ni àwọn oúnjẹ tí ìwọ máa ń fi ọwọ jẹ?

14. Kí ni àwọn oúnjẹ ìlú òkèèrè tí àwọn Yorùbá máa ń jẹ?

15. Irú oúnjẹ wo ni ó yẹ kí àwọn ènìyàn máa jẹ? Kí n ìdíí rẹ?

Iṣẹ Ṣíṣe 4

To àwọn òunjẹ tí o rí kà nínú àyọkà yìí sí abẹ àwọn ọ̀rọ̀ wọ̀nyí.

List the various types of food or drink you read in the passage above into the groups below.

1. Oúnjẹ olókèlè: _____
2. Oúnjẹ tí kì í ṣe olókèlè: _____
3. Ìpápánu: _____
4. Nḡkan mímu: _____
5. Ọ̀bẹ̀: _____

Iṣẹ Ṣíṣe 5

To àwọn òunjẹ tí o mò ní ìlúù rẹ sí abẹ àwọn ọ̀rọ̀ wọ̀nyí.

List the various types of food or drink in your country under the categories below.

1. Oríṣíríṣi eja: _____
2. Oúnjẹ tí kì í ṣe olókèlè: _____
3. Ìpápánu: _____
4. Nḡkan mímu: _____
5. Ọ̀bẹ̀: _____
6. Oúnjẹ àárò: _____
7. Oúnjẹ ọ̀sán: _____
8. Oúnjẹ alẹ́: _____
9. Oríṣíríṣi ẹ̀fọ̀: _____
10. Oríṣíríṣi ẹ̀wà: _____

Iṣẹ Ṣíṣe 6

Kọ ìtumọ àwọn ọrọ wọnyí sílẹ ní èdè Yorùbá

Write down the meaning of the following expressions in Yorùbá

1. ohun-èlò ẹnú-ń-jẹ
2. wọn yàtò
3. oúnjẹ olókèlè
4. àtẹlẹwọ ẹni kì í tan ní jẹ
5. ìsọmọlórúkọ
6. ìgbéyáwó

Lesson 4 - Ẹkọ Kẹrin:

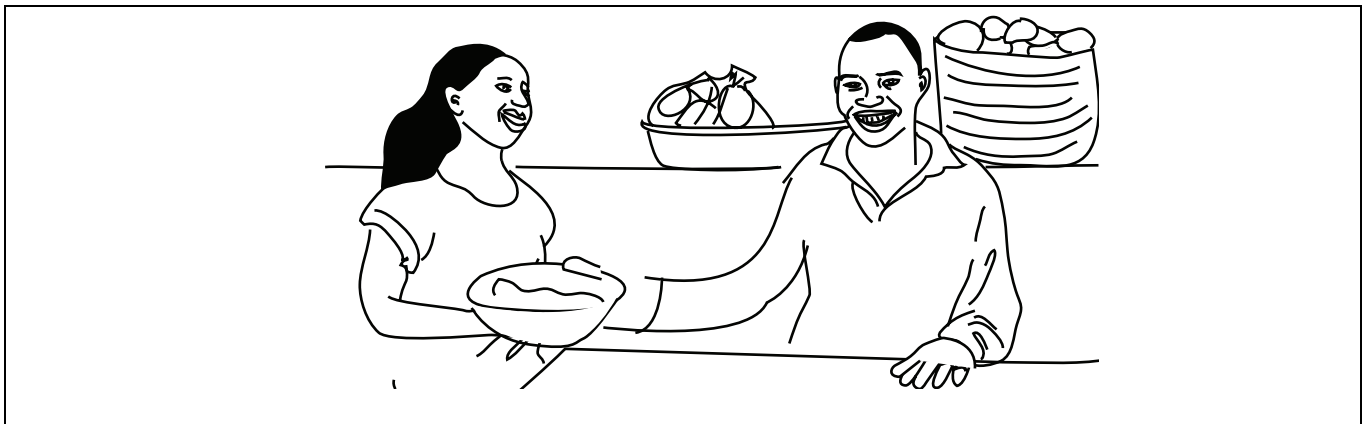
Ríra ounjẹ nínú búkà tàbí ilé ìtajà ounjẹ.

(Ordering food in a restaurant)

Àwọn ilé ìtajà ounjẹ alábódé ti wà káàkiri ilẹ̀ Yorùbá. Àwọn ounjẹ òkèèrè bíi meat pie, salad, chicken pie, egg buns àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ, pẹ̀lú àwọn ounjẹ ìbílẹ̀ bíi iyán, ẹ̀bà àti àmàlà ni wọn n tà ní ilé àwọn ounjẹ yí. Púpọ̀ nínú wọn wà ní ilú ríá bíi Ẹkọ àti Ìbàdàn. Àwọn alákwé ló sáábà máa n jẹun ní àwọn ilé ounjẹ yí. Díẹ̀ nínú àwọn ilé ounjẹ yí ni Tantalizer, Mr. Biggs àti Right Choice.

Ìsọ̀rọ̀ngbèsì (Dialogue)

Oníbàárà: Màmá, irú ounjẹ wo ni ẹ ní?

Màmá Olóúnjẹ: Ẹ̀bà, iyán, ọ̀kà gidi àti fùfú.

Oníbàárà: Irú ọ̀bẹ̀ wo ló wà?

Màmá Olóúnjẹ: Ọ̀bẹ̀ ilá, ẹ̀gúsí, ewédú àti gbẹ̀gìrì.

Oníbàárà: Irú ẹ̀ran wo ló wà?

Màmá Olóúnjẹ: Ẹ̀ran ògúnfe, màlúù àti ọ̀yà.

Oníbàárà: Ẹ̀ja n kọ? Irú ẹ̀ja wo ló wà?

Màmá Olóúnjẹ: Ẹ̀ja sáwá, ẹ̀ja èpìà, ẹ̀ja aborí àti ẹ̀ja àrọ̀.

Oníbàárà: Eélòó ni ìgbákọ̀ àmàlà kan?

Màmá Olóúnjẹ: Ogúnun náírà.

Oníbàárà: Şé ó gba náírà márùnúndínlógún?

Màmá Olóúnjẹ: Rárá, kò gbà. Ogúnun náírà ni ìgbákọ.

Oníbàárà: Ẹ fún mi ní ìgbakọ mẹrin.

Màmá Olóúnjẹ: Irú ọbẹ wo lẹ fẹ? Ọbẹ ilá, ewédú, gbẹgìrì, ẹgúsí àti ẹfọ rírò.

Oníbàárà: Ẹ fún mi ní àbùlà.

Màmá Olóúnjẹ: Ẹrán ñkọ?

Oníbàárà: Eélòó ni ẹran kọ̀ọkan?

Màmá Olóúnjẹ: Náírà márùnún ni ẹran kọ̀ọkan.

Oníbàárà: Ẹ fún mi ní ẹran méjì?

Màmá Olóúnjẹ: Şé omi lẹ fẹ tàbí mínírà?

Oníbàárà: Irúu mínírà wo lẹ ní?

Màmá Olóúnjẹ: A ní fáńtà, kóòkì, sípíràlì, sẹ́fúnọ̀pù, pẹpusí àti dọkítọ pẹpẹ.

Oníbàárà: Eélòó ni kóòkì yín?

Màmá Olóúnjẹ: Ọgbọ̀nọ̀n náírà ni.

Oníbàárà: Ẹ fún mi ní kóòkì kan. Eélòó ni owó mi jẹ?

Màmá Olóúnjẹ: Owóo yín jẹ ọgọ̀fàa náírà.

Oníbàárà: Ẹ gba owó.

Màmá Olóúnjẹ: Ẹ şé o. (Oníbàárà gba oúnjẹ, ó sì wọ inúu búkà lọ láti jẹ oúnjẹ rẹ.)

Işé Şíşe 1

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí ní èkúnrẹrẹ.

Answer the following questions in complete sentences.

1. Irú oúnjẹ wo ni mà má olóúnjẹ ní?

2. Irú nńkan mímu wo ni mà má olóúnjẹ ní?

3. Oúnjẹ wo ni oníbàárà rà?

4. Eélòó ni oníbàárà san?

5. Kí ni oníbàárà mu?

Iṣẹ́ Ṣíṣe 2

Lo 'eélòó' láti fi bèèrè iye tí wọ̀n n ta àwọ̀n oúnjẹ́ wọ̀nyí.

Use the interrogative 'eélòó' to ask for the price of the following items

Bí àpẹ̀ẹ̀rẹ́:

ẹ̀wà / ₦ 10

Eélòó ni ẹ́ n ta ẹ̀wà?

Náírà mẹ̀wáá ni.

1. Ẹ̀bà àti ọ̀bẹ́ ilá / ₦150
2. Ẹ̀kọ́ àti mọ́ínmọ́ín / ₦120
3. Kóòkì ìgò méjì / ₦200
4. Ìrẹ̀sì jòlọ̀fù / ₦70
5. Ìrẹ̀sì, dòdò àti ẹ̀wà / ₦500
6. Ìrẹ̀sì, dòdò àti ẹ̀ja / ₦600
7. iyán, ọ̀bẹ́ ẹ̀fọ́ àti ẹ̀ran / ₦750
8. àmàlà, ọ̀bẹ́ ewédú àti adìẹ / ₦ 690
9. búrédì, ẹ̀yin àti tî / ₦170
10. búrédì, ẹ̀yin, tî àti ògèdè / ₦ 190

Iṣẹ́ Ṣíṣe 3

Wá àwọn ọ̀rọ̀ wọ̀nyí.

Look for these words in the puzzle below. Pay attention to the tones!

adìẹ, àkàrà, àlùbòsà, àgbàdo, dòdò, búrédì, fùfú, ìnàwó, eran, mńfrà

a	f	u	f	ú	l	m	í	n	í	r	à	d	n	a
b	d	l	u	ẹ	g	i	i	ẹ	f	u	n	f	u	d
u	o	ì	f	ẹ	b	n	f	n	e	w	à	s	k	i
r	a	n	ẹ	r	a	i	u	b	i	r	í	k	í	e
e	g	á	a	a	l	r	f	u	n	r	e	s	i	f
d	b	w	s	n	e	a	u	l	o	l	a	ì	n	u
i	a	ó	ò	ì	n	a	w	d	a	à	d	à	d	f
a	l	ì	b	ọ	s	a	à	n	ò	ẹ	h	i	l	u
ẹ	r	a	n	i	l	b	a	b	r	d	i	l	o	b
f	ú	f	u	n	g	e	f	ù	f	ú	ò	í	a	s
d	o	d	o	à	l	ù	b	ọ	s	à	d	b	g	a
ẹ	b	u	r	e	d	i	i	g	b	a	l	e	u	b
a	k	à	r	a	m	i	n	i	r	a	n	u	e	r
o	k	u	n	r	i	n	à	n	m	o	e	s	n	à
à	b	u	r	ẹ	d	ì	a	g	b	a	d	ò	d	o

